

Ахсаан эйгэтин
АҢАҢАС ДЪАРЫГЫН ТЕХКАРТАТА

Тиэмэтэ: «Биһиги доѳотторбут, суол бэлиэлэрэ»		
Сыала- соруга: Сайыннарар: толкуйдуур дьѳуру, өйгө тутууну, болѳомтону айар дьѳуру салгыы сайыннарыы. Иитэр: оѳолор икки ардыларыгар үтүө сыһыаны үөскэтии, бэйэ-бэйэбэ көмөлөһөр үтүө быһыыга угууу, оѳо көмөтө суох соруудахтары бэйэтэ онгорорун, толорорун ситиһии. Үөрэтэр: - Дьыл кэмин, нэдиэлэ күнүн сөпкө ааттыры ситиһии, геометрия быһыыларын тустарынан оѳолор билиилэрин чинэтии, чыыһыла натуральной эрээтин сыысхала суох өрө-таннары ааѳар үөрүйэхтэрин тупсарыы, салгыы уна - ханас хайысханы чинэтии, хоруйу биэрэр дьѳуру бөѳөргөтөргө үөрэтии.		
Үлэ көрүнэ: оонньуу дьайабыл.		
Үөрэх уобалаһа: оѳо билэр-көрөр дьѳурун сайыннарыы.		
Уобаластар алтыһыллара: бодоруһар дьѳуру сайыннарыы, сангарар санганы, эти-сиини сайыннарыы.		
Тэрээһин формата: уопсай, биирдиилээн үлэ.		
Оѳолор саастара: улахан бөлөх.		
Туттуллар матырыйаал: ТСО, экранна уулусса ойуута, суол быраабылатын бэлиэлэрэ, быһыллыбыт геометрия быһыыллара, 1-7 дылы сыыппаралар, ыраас илиис, харанадаас, кыптый, үс араас кэрингнээх сурааһыннар.		
Түһүмэхтэрэ	Бииргэ үлэлээһин ис хоһооно Иитээччи үлэтэ	Оѳолор үлэлэрэ
I. Көбүлээһин, тэрийии түһүмэбэ:	-Үтүө күнүнэн, оѳолор! (төгүрүччү турабыт) - Бүгүн сана күн үүнэ. Бүгүн биһиэхэ ыалдыттар кэллилэр. Дорооболоһуоххайын эрэ оѳолор! Ыалдыттарбытыгар уонна бэйэ-бэйэбитигэр сылаас мичээрдэ бэлэхтиэбин!	Төгүрүччү илиилэриттэн ылсыһан тураллар. Дорооболоһоллор. Үтүө күнүнэн!

<p>II. Сүрүн түһүмэх.</p>	<p>- Тохтоло суох куоракка Массыналлар айанныылар, Светофордар күнүс,түүн Араас өгүнэн тыгаллар. Тротуарынан сэрэнэн хаам, Халтыраан! Болжомтолоох буол! Өйдөө! Уулуссаны туоруургар Анал сиринэн туораа! - Оҕолор, мин эһиэхэ билигин таабырын таайтарыам! Үс төгүрүктэр, Үс араас өгүнэн тыгаллар, Суол быраабылатын Сүрүн бэлиэтэ буолар. Ол тугуй? (1 слайд холбоноҕор) - Олус үчүгэй, светофор! Оҕолоор, светофор биһигиттэн көмө көрдүүр. Куоралпыт биир уулуссатыгар, дыккити түбэлтэ буолбут, суол быраабылаларын бэлиэлэрэ сүтэн хаалбыттар. Суол быраабылаларын бэлиэлэрэ суох буоллахтарына уулуссаҕа туох буолуон сөбү? Саамай сөп! Светофорбутугар көмөлөһөбүт дуо, оҕолоор? Бу соруугу, ахсаан дьарыгын сөбүлээн дьарыктанар эрэ оҕолор кыайаллар. Эһиги ахсаан дьарыгын сөбүлүүгүт дуо? Ахсаан дьарыгар биһиги тугу гынабытый? Саамай сөп!</p>	<p>Таабырыны таайаллар (светофор)</p> <p>:Оһоллор, дьонноҕор массынаҕа киирэн биэриэхтэрин сөп! Көмөлөһөбүт. О: Сөбүлүүбүт О: суоттуубут, сорудах толоробут, геометрическай</p>
----------------------------------	--	---

<p>1 соридах.</p>	<p>Соридахтарбытын биһиги хаама сылдыаммыт толоруохпут, ол иһин биһиги “пешеход” буолан хаалыахпыттын наада. Оҕолор, пешеходтар диэн кимнээҕи ааттыылларый? Саамай сөп!</p> <p>Аны билигин болҕомтоҕо боппуруостарга эппиэттиибит. Ким миэхэ этиэй?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Сылга хас ый баарый? - Дьыл ханнык кэмэй, билигин? - Нэдиэлэҕэ хас күн баарый? - Бүгүн нэдиэлэ ханнык күнэй? - Нэдиэлэ бастакы күнэ? -Ортото? <p>Болҕомтоҕо боппуруостарга эппиэттээтибит, “Пешеход” аатын ыллбыт. Чэ эрэ айаммытыгар, туруннубут. (2 слайд)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Көрүн эрэ. Бу уулуссаҕа биир даҕаны суол быраабылатын бэлиэлэрэ суох. Биһиги соридахтары сөпкө толордохпутуна, суолбут бэлиэлэрэ биирдэ баар буолаллар. Чэ эрэ саҕалаатыбыт. <p>Элбэх дьону сиринэн таһар, ханнык көлө массыналары билэбитий? Саамай сөп! Билигин, эһиги конверт иһиттэн геометрия быһыыларынын ыланньыт, дьону тиэйэр көлө массына наорон таһаарыахтааххыт.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ханнык геометрия быһыыларынан онордугут? Оҕолоор, миэхэ көрдөрүн эрэ, биир да муннуга, токура суох хаптаҕай быһыылаах бөгүүрэни? -Түөрт өрүттээх, түөрт муннуктаах хаптаҕай быһыылаах геометрия бөгүүрэни? 	<p>быһыылары араара, билэ үөрэнэбит. - Сатыы сылдыаачылары)</p> <p>Оҕолор эппиэттэрэ: -12 -Кыһын - 7 - Сэрэдэ - Бэнидиэнньик - Сэрэдэ</p> <p>Автобус, поезд.</p> <p>Оҕолор эппиэттэрэ: -Төгүүрүк -Түөрт муннук</p>
--------------------------	--	---

<p>2 соридах.</p>	<p>- Үс муннуктаах, үс өрүттээх хаптаҕай быһыылаах геометрия бөгүүрэтин? - Төгүрүккэ майгынныыр эрээри уһаты тардыллыбыт хаптаҕай быһыылаах бөгүүрэни? Маладьыастар! Бастакы соридахпытын толордубут! Көрүң эрэ оҕолор, уулуссабытыгар ханнык суол бэлиэтэ баар буола түстэ? Бу бэлиэ суолтата туох диэний? Саамай сөп! <u>Сатыы сылдыар дьон суолу туоруур бэлиэтэ.</u></p> <p>Эниги иннигитигэр карточкалар сыталлар, биирдии карточканы ыллыбыт. Көрүң эрэ, туох ойуулаҕый? Болҕойон истэбит, муусука тыаһыыр бириэмэтигэр оргууйдук сүүрэкэлиигит, муусука тохтоото да, 1-7 диэри, бэрээдэгинэн тура охсуохтааххыт! (оҕолор 1-7 диэри бэрээдэгинэн тураллар). Чыыһылалары, бэрээдэгинэн аахтыбыт эрэ. Олус үчүгэй! Оонньуубутун өссө биирдэ хатыылыбыт дуо, оҕолор? Аны билигин, муусука тохтоотобуна 7-1 диэри төттөрүтүн туруохтааххыт. (соридагынан тураллар).</p> <p>Иккис соридахпытын толордубут. Көрүң эрэ оҕолор, уулуссабытыгар ханнык суол бэлиэтэ эбии баар буола түстэ? Бу бэлиэ суолтата туох диэний? <u>Саамай сөп, велосипед көлөлөөх дьоннор айанныыр суолларын бэлиэтэ.</u></p> <p>Оҕолор, энигини остуолга ыңырабын. Эниги иннигитигэр илиис, харандаас, кыптый сытар. Болҕойон истэбит! - Илиис үөһээ, уна өттүгэр төгүрүк уруһуйдуубут. - Илиис аллараа, уна өттүгэр түөрт муннук уруһуйдуубут.</p>	<p>-Үс муннук -Ньолбуһах.</p> <p>- пешеход бэлиэтэ, бу сиринэн суолу туоруубут</p> <p>- чыыһыла</p> <p>Оонньуулар</p> <p>- велосипед көлөлөөх дьоннор айанныыр суоллара.</p>
<p>3 соридах.</p>		

<p>4 соруудах.</p>	<p>- Илиис үөһэ, ханас өттүгэр үс муннук уруһуйдуубут. - Илиис аллараа, ханас өттүгэр ньолбоһох уруһуйдуубут. Маладыастар! Олус үчүгэй, бу соруудахпытын эмиэ ситиһиилээхтик толордубут. Оҕолор, уулуссабытыгар ханнык суол бэлиэтэ эбии баар буола түстэ? Саамай сөп, <u>автобус тохтобулун бэлиэтэ.</u> - Оҕолор, эһиги билэбит дуо? Суол быраабылата тутуһуларын көрөр-истэр, массыналар айаннарын, хайысхаларын ыйан-кэрдэн, көрдөрөн биэрэр идэлээх үлэһити, ким диэн ааттыбыты? Саамай сөп!</p> <p><i>Билигин сынньана таарыйа, ырыа ыллаан, хамсанан ылыахпыт.</i></p> <p>Көрүн эрэ оҕолор, биһигини тула, туох маҕан сурааһыннара ыһылла сыталларый? Туох дии саныгыты? Суол быраабылатын тутуһуугар, бу маҕан сурааһыннар туох оруолун толоруохтарын сөбүй? - Бу сурааһыннар бары тэннэр дуо? - Туох уратылаахтарый? Саамай сөп! Бу сурааһыннартан эһиги болҕомтолоохтук, ыксаабакка, кэриннэринэн көрөнгүт, үс араас кэтиттээх, дьон суолу туоруур бэлиэтин онорон таһаарын. - Олус үчүгэй! Көрдүбүт эрэ уулуссабытын? Ханнык бэлиэ тахсан кэллэй? Саамай сөп! <u>Көлөлөөх дьон киириитэ көнүлэммэт.</u></p> <p>Салгы бардыбыт, сынньана таарыйа оонньоон ылыахайын оонньоубут аата «Утарытын эт». Улахан-кыра,</p>	<p>- Автобус тохтобулун бэлиэтэ.</p> <p>- ПДД инспектора, гаи.</p> <p>- пешеходтар суоллара, зебра.</p> <p>Кэтиттэринэн. (Оҕолор үс дьон суолу туоруур бэлиэтин онорон таһаараллар).</p> <p>- «Көлөлөөх дьон киириитэ көнүлэммэт»</p> <p>Оонньоулар</p>
---------------------------	--	---

5 соридах.

Уһун-кылгас,
Кэтит-синньигэс,
Уна-хангас,
Барахан-чэпчэки,
Түргэн-бытаан,
Уһун-кылгас,
Браах-чугас,
Кэтит-синньигэс. Маладьаастар!

- Көрдүбүт эрэ оҕолор, эниги иннигитигэр ханнык түөрт өрүттээх, түөрт муннуктаах хаптаҕай быһыылаах геометрия быһыыта сытарый? Саамай сөп! Соридах! Болҕойон истэбит!

Хайдах гынаммыт бу улахан түөрт муннуктан, өссө кыра түөрт ахсааннаах түөрт муннук таһаарыахпытын сөбүй? Саамай сөп, иккитэ бүк тутан бараммыт, бүк тутуллубут сурааһыннарынан кыптыйан кырыйабыт.

Маладьаастар, оҕолор! Дьэ, эрэ! Көрүң эрэ оҕолоор, уулуссабытыгар ханнык бэлиэ баар буол түстэ? Саамай сөп, **светофор.**

- Оҕолоор, светофорбут уоттара үлэлиир буолбуттар. Уулуссабытыгар суолбут бэлиэлэрэ бары баар буоланнар - суоппардар, сатыы дьоннор суол быраабылатын кэспэккэ, ситимнээхтик кэлэллэр-бараллар!

- Оҕолоор, оонньуулары, түһүмэхтэри сөбүлээтигит дуо? Бары сөпкө соридахтары толордугут, маладьаастар!

- түөрт муннук

- бүк тутан баран.

-Светофор!

Оҕолор эппиэттэрэ.

IV. Түмүктүүр түһүмэх.